

په يو کلمي سره
د
طلا قو واقع کيدال

Ketabton.com

مورخان وړانګی مکتب

ناشر

المصباح خپرندويه ټولنه افغانستان

03078420605 · ۷۹۲۶۶۹۵۳۷

محفوظ
جميع الحقوق
فيها

مَنْ يُرِدِ اللهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ « البخاري »

په یوې کلمې سره د طلاقو واقع کیدل

تالیف

شیخ الحدیث حضرت مولانا مفتی

محمد زاهد «عزیز خیل»

ناشر

المصباح خیرندویه ټولنه

PK

موبائل < ۰۳۰۷-۸۴۲۰۶۰۵

AT

موبائل < ۰۷۹۲۶۶۹۵۳۷

د کتاب پیژندنه

د کتاب نوم	په یوې کلمې سره د طلاقو واقع کیدل
لیکوال	شیخ الحدیث حضرت مولانا مفتی محمد زاهد (عزیز خېل)
کمپوز	طیب کمپوزنگ سنټر
زیر اہتمام	مولوی محمد بشیر (طیب خېل) المظہری
د چاپ کال	2017
د چاپ شمیر	۱۰۰۰ ټوکه
برېښنایي کونکي	عزت الله سلطانی
اړیکه	0706912702
خپرندویه ټولنه	المصباح خپرندویه ټولنه
دا کتاب د باور کتابتون څخه ښکته شوی	
https://Bawar.Net	
د نور کتابونو لپاره د باور کتابتون له ویبپاڼې څخه لیدنه وکړی	

BAWAR LIBRARY

باور کتابتون

FB:Ezatullah.sultanzai

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِیْنَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلٰی سَيِّدِ الْاَنْبِیَاءِ
وَالْمُرْسَلِیْنَ وَعَلٰی آلِهِ الطَّيِّبِیْنَ وَعَلٰی اَصْحَابِهِ اَجْمَعِیْنَ.

د طلاقو تقسیم

د طلاقو په تقسیم او د طلاقو په اقسامو کې اختلاف موجود دی په
ما بین د فقهاء کې په دې شان چې طلاق په اعتبار داوصافو سره چې
سني کېدل او بدعي کېدل او احسن کېدل او حسن کېدل دي آيات تقسیم
دي دوه اقساموته او که درې اقساموته نو په ما بین د فقهاء و الاحناف
کې او په ما بین د جمهور و فقهاء و کې اختلاف موجود دی.

مذهب د فقهاء و الاحناف په تقسیم د طلاقو کې

د فقهاء الاحناف مذهب په باره د تقسیم د طلاقو کې دادی چې
دوئ وایي چې طلاق درې اقساموته تقسیم دی.

۱- احسن طلاق.

۲- حسن طلاق.

۳- بدعی طلاق.

نوفقهاء الاحناف وایي چې اول طلاق تقسیمېږي دوه اقساموته
چې یوته طلاق سني ویل کېږي او دوهم ته طلاق بدعي ویل کېږي
نو د طلاق سني مطلب دادی چې دا طلاق موافق د سنت طریقي دی
او د سني طلاق دا مطلب نه دی چې ددې طلاق ورکول یو سنت عمل
دی ځکه چې طلاق اگر چې حلال او مباح دی خو لېکن دا طلاق په

ټولو حلالو او مباحاتو کې زيات مبعوض دي الله تعالى ته او د بدعي طلاق مطلب دادی چې د اطلاق له سنت طريقې سره موافق نه وي.

قال في الموسوعة الفقهية: قَسَمَ الْفُقَهَاءُ الطَّلَاقَ مِنْ حَيْثُ وَضَعَهُ الشَّرْعِيُّ إِلَى سُنِّيٍّ وَبِدْعِيٍّ يُرِيدُونَ بِالسُّنِّيِّ: مَا وَافَقَ السُّنَّةَ فِي طَرِيقَةِ إِيقَاعِهِ، وَالْبِدْعِيَّ: مَا خَالَفَ السُّنَّةَ فِي ذَلِكَ، وَلَا يَعْنُونَ بِالسُّنِّيِّ أَنَّهُ سُنَّةٌ، لِمَا تَقَدَّمَ مِنَ التُّصَوِّصِ الْمُنْفَرَةِ مِنَ الطَّلَاقِ، وَأَنَّهُ أَبْغَضُ الْحَلَالِ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى. (١)

احسن طلاق

فقهاء الاحناف وايي چې بيا د اطلاق سني دوه قسمه دي، اول قسم احسن دي او دوهم قسم حسن دي احسن طلاق دېته وايي چې يو سړي خپلې ښځې ته يو طلاق ورکړي په داسې طهر کې چې دې سړي به نه په دې طهر کې له دې ښځې سره جماع کړي وي او نه به دې سړي له طهر نه وړاندې حيض او يانفاس کې جماع کړي وي او همدارنگه له دې ښځې سره له مېړه ددې نه غيږبل چا به ورسره جماع شېبه نه وي کړي په دې طهر کې او نه په حيض او يانفاس کې چې هغه له دې طهر نه وړاندې وي او بيا له دې يو طلاق نه بعد بل طلاق نه په دې طهر کې ورکړي او نه په راتلونکي دوهم او دريم طهر ونو کې ورته طلاق ورکړي.

قال في الموسوعة الفقهية: قَسَمَ الْحَنَفِيُّ الطَّلَاقَ إِلَى سُنِّيٍّ وَبِدْعِيٍّ، وَقَسَمُوا السُّنِّيَّ إِلَى قِسْمَيْنِ: حَسَنٌ وَأَحْسَنٌ فَالْأَحْسَنُ عِنْدَهُمْ: أَنْ

١ - الموسوعة الفقهية حرف الطاء بحث الطلاق ج ٢٩ ص ٢٢. طبع وزارة الاوقاف والشنون

يُوقَعُ الْمُطَلَّقُ عَلَى زَوْجَتِهِ طَلْقَةً وَاحِدَةً رَجْعِيَّةً فِي طَهْرٍ لَمْ يَطَّأَهَا فِيهِ،
وَلَا فِي حَيْضٍ أَوْ نِفَاسٍ قَبْلَهُ، وَلَمْ يَطَّأَهَا غَيْرُهُ فِيهِ بِشُبْهَةِ أَيْضًا، فَإِنْ
زَنَتْ فِي حَيْضِهَا ثُمَّ طَهَّرَتْ، فَطَلَّقَهَا لَمْ يَكُنْ بِذَعِيَّةٍ. (۱)

حسن طلاق

فقهاء الاحناف وايي چې حسن طلاق دېته وايي چې يوسړی خپلې ښځې ته يو طلاق رجعي ورکړي په داسې طهر کې چې په هغه طهر کې دې سړي جماع نه وي کړې اونه يې په هغه حيض او يانفاس کې ورسره جماع کړې وي چې هغه له دې طهر نه وړاندې وي او بيا چې کله دا اول طهر تير شي نو په دوهم طهر کې دوهم طلاق ورکړي او جماع ورسره ونه کړي او بيا په دريم طهر کې ورته دريم طلاق ورکړي او جماع ورسره ونه کړي.

خولپکښ دا طلاق حسن دهغې ښځې دې چې حيض ورته ورځي او هر چې هغه ښځه ده چې هغې ته حيض نه ورځي نو دهغې طلاق حسن دادی چې ورته درې طلاقونه ورکړي شي په درې مياشتو کې يعنې په هره مياشت کې ورته يو طلاق ورکړي شي او همدارنگه دا طلاق حسن دهغې ښځې دې چې له هغې سره دخول شوی وي او يا ورسره خلوت صحيحه شوی وي او هر چې هغه ښځه ده چې نه ورسره دخول شوی وي اونه ورسره خلوت صحيحه شوی وي نو دهغې طلاق حسن دادی چې مېړه ورته يو طلاق ورکړي برابر خبره ده که دا طلاق په طهر کې وي

۱ - الموسوعة الفقهية حرف الطاء بحث الطلاق ج ۲۹ ص ۲۳. طبع وزارة الاوقاف والشئون

او که په حیض کې وي او د دې بنځې د ايو طلاق اگر چې طلاق بائن ورنه جوړېږي خو لېکن د اضررنه رسوي سني کېدلو د دې طلاق ته ځکه چې د داسې بنځې طلاق نه وي مگر بائن وي.

قال في الموسوعة الفقهية: وَأَمَّا الْحَسَنُ: فَإِنْ يُطَلِّقَهَا وَاحِدَةً رَجْعِيَّةً فِي طَهْرٍ لَمْ يَطَّأَهَا فِيهِ وَلَا فِي حَيْضٍ أَوْ نِقَاسٍ قَبْلَهُ، ثُمَّ يُطَلِّقَهَا طَلْقَتَيْنِ آخَرَيْنِ فِي طَهْرَيْنِ آخَرَيْنِ دُونَ وَطْءٍ، هَذَا إِنْ كَانَتْ مِنْ أَهْلِ الْحَيْضِ، وَإِلَّا طَلَّقَهَا ثَلَاثَ طَلْقَاتٍ فِي ثَلَاثَةِ أَشْهُرٍ، كَمَنْ بَلَغَتْ بِالسِّنِّ وَلَمْ تَرَ الْحَيْضَ.

وَهَذَا فِي الْمَدْخُولِ أَوِ الْمُخْتَلَى بِهَا، أَمَّا غَيْرُ الْمَدْخُولِ أَوِ الْمُخْتَلَى بِهَا، فَالْحَسَنُ: أَنْ يُطَلِّقَهَا وَاحِدَةً فَقَطْ، وَلَا يُهْمُ أَنْ يَكُونَ ذَلِكَ فِي حَيْضٍ أَوْ غَيْرِهِ، وَلَا يَصْرُحُ أَنْ طَلَّقَهَا يَكُونُ بَائِنًا؛ لِإِنَّهُ لَا يَكُونُ إِلَّا كَذَلِكَ. (١)

بدعي طلاق

کوم طلاق چې په خلاف د سني طلاقو باندې وي هغه بدعي طلاق دی نو د دې بدعي طلاقو لپاره اووه (٧) صورتونه دي.

اول صورت دادی چې په طهر کې ورته په یوې کلمې سره دوه اویا درې طلاقه ورکړي.

دوهم صورت دادی چې په یوې طهر کې په جدا جدا الفاظو سره دوه اویا درې طلاقه ورکړي برابره خبره ده که په یو وخت کې وي او که په جدا جدا وختونو کې وي.

١ - الموسوعة الفقهية حرف الطاء، بحث الطلاق ج ٢٩ ص ٣٣، طبع وزارة الاوقاف والشئون

دریم صورت دادی چې په حالت د حیض کې ورته طلاق ورکړي.
 څلورم صورت دادی چې په حالت د نفاس کې ورته طلاق ورکړي.
 پنځم صورت دادی چې په هغه طهر کې ورته طلاق ورکړي چې
 دې سړي په هغه طهر کې له دې ښځې سره جماع او کوروالی کړی وي.
 شپږم صورت دادی چې په هغه طهر کې ورته طلاق ورکړي چې له
 طهر نه وړاندې چې حیض وي او یا نفاس وي دې سړي له دې ښځې
 سره په هغه حیض او یا نفاس کې جماع کړې وي.
 اووم صورت دادی چې داسې په داسې الفاظو سره دې ښځې
 ته طلاق ورکړي چې له هغې نه طلاق بائن جوړېږي.
 او د ا تفصیل په باره دهغې ښځې کې دی چې هغه حامله نه وي
 او حیض ورته ورځي او هر چې هغه ښځه ده چې هغه یا حامله وي
 او یا حیض ورته نه ورځي له دې وجهې نه چې یا ناامېده وي یعنې زړه
 وي او یا وره وي یعنې بالغه شوې نه وي نو که دوی سره جماع وکړي
 شي او بیا ورته طلاق ورکړي شي نو د اطلاق سني دی خو لېکن په دې
 شرط چې په یوه میاشت کې فقط یو طلاق وي او همدارنگه د اطلاق
 په داسې الفاظو سره نه وي چې په هغې سره باینه طلاق واقع کېږي
 او که چېرته دې قسم ښځوته په یوه میاشت کې یې دوه طلاقه ورکړل
 او یا یې ورته باین طلاق ورکړ نو له دې نه هم بدعي طلاق جوړېږي.
 قال فی الموسوعة الفقهية: وَمَا سَوَى ذَلِكَ فَبِدْعِي عِنْدَهُمْ، كَأَنْ
 يُطَلَّقَهَا مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا فِي طَهْرٍ وَاحِدٍ مَعًا أَوْ مُتَفَرِّقَاتٍ، أَوْ يُطَلَّقَهَا فِي

الْحَيْضِ أَوْ النَّفَاسِ، أَوْ يُطَلَّقُهَا فِي طَهْرِ مَسْهَا فِيهِ، أَوْ فِي طَهْرِ مَسْهَا فِي الْحَيْضِ قَبْلَهُ.

فَإِنْ طَلَّقَهَا فِي الْحَيْضِ، ثُمَّ طَلَّقَهَا فِي الطَّهْرِ الَّذِي بَعْدَهُ، كَانَ الثَّانِي بَدْعِيًّا أَيْضًا؛ لِأَنَّهَا بِمِثَابَةِ طَهْرٍ وَاحِدٍ، وَعَلَيْهِ أَنْ يَنْتَظَرَ حَيْضَهَا الثَّانِي، فَإِذَا طَهَّرَتْ مِنْهُ طَلَّقَهَا إِنْ شَاءَ، وَيَكُونُ سُنِّيًّا عِنْدَ ذَلِكَ، وَلَوْ طَلَّقَهَا فِي الْحَيْضِ، ثُمَّ ارْتَجَعَتْ، ثُمَّ طَلَّقَهَا فِي الطَّهْرِ الَّذِي بَعْدَهُ كَانَ بَدْعِيًّا فِي الْأَرْجَحِ، وَهُوَ ظَاهِرُ الْمَذْهَبِ، وَقَالَ الْقُدُورِيُّ: يَكُونُ سُنِّيًّا. وَهَذَا كُلُّهُ مَا لَمْ تَكُنْ حَامِلًا، أَوْ صَغِيرَةً دُونَ سِنِّ الْحَيْضِ، أَوْ آيسَةً، فَإِنْ كَانَتْ كَذَلِكَ كَانَ طَلَّاقُهَا سُنِّيًّا، سَوَاءً مَسَّهَا أَمْ لَمْ يَمَسَّهَا؛ لِأَنَّهَا فِي طَهْرِ مُسْتَمِرٍّ، وَلَكِنْ لَا يَزِيدُ عَلَى وَاحِدَةٍ، فَإِنْ زَادَ كَانَ بَدْعِيًّا. (١)

مذهب د جمهورو په تقسيم د طلاقو کي

جمهور فقهاء يعني شوافع او مالکيه او حنابله وايي چې د طلاق لپاره فقط دوه قسمونه دي، اول قسم طلاق سني دی او دوهم قسم طلاق بدعي دی نو طلاق سني دوی هغه طلاق ته وايي چې احنافو کوم طلاق ته طلاق سني ويل يعني هغه طلاق سني طلاق دی چې واقع کړی شي موافق د سنت او طلاق بدعي هم دوی هغه طلاق ته وايي چې احناف فقهاء ورته بدعي وايي چې دا هغه طلاق دی چې د دې واقع کول موافق د سنت نه وي.

١ - الموسوعة الفقهية حرف الطاء بحث الطلاق ج ٢٩ ص ٢٤. طبع وزارة الاوقاف والشئون

اوبيا جمهورتقسيم د طلاق سني احسن او حسن ته نه کوي بلکه دا احسن او حسن دواړه داخلول په سني طلاق کې اودواړه په يوه مرتبه کې بولي اودا قسم احسن نه گرځوي له هغه بل قسم نه.

قال في الموسوعة الفقهية: وَقَسَمَ جُمْهُورُ الْفُقَهَاءِ الطَّلَاقَ مِنْ حَيْثُ وَصَفَهُ الشَّرْعِيُّ إِلَى سُنِّيٍّ وَبِدْعِيٍّ، وَلَمْ يَذْكُرُوا لِلْسُنِّيِّ تَقْسِيمًا، فَهُوَ عِنْدَهُمْ قِسْمٌ وَاحِدٌ خِلَافًا لِلْحَنْفِيَّةِ. (١)

بعضې صورتونه له بدعي طلاق نه خارجول:

په حيض کې چې کوم طلاق مېړه نسخې ته ورکړي نو دا اگر چې يدعي طلاق دی خو لېکن بعضې صورتونه دا حنا فوفقهاؤ په نزد باندې له دې نه خارج دي اوداغونډه پنځه صورتونه دي.

اول صورت خلع ده چې په حالت دحيض کې وشي.
دوهم صورت طلاق على مال دی چې په حالت دحيض کې ورکړی شي.

درېم صورت له څه وچهې نه د نسخې اومېړه په مابین کې تفريق دی چې دا تفريق راوستلی شي په حالت دحيض کې.

څلورم صورت دادی چې مېړه نسخې ته اختيار د طلاقو ورکړي بيا که نسخه په حالت دحيض خان طلاق کړي او که په حالت دطهر کې خان طلاق کړي.

پنځم صورت دادی چې د اېنځه ځان غوره کړي يعنې ځان طلاق کړي برابره خبره ده که مېړه دېته په حيض کې اختيار د طلاقو ورکړی وي او که مېړه ورته په طهر کې اختيار د طلاقو ورکړی وي. نو په دې پنځه صورتونو کې اگر چې طلاق او جداوالی په حالت د حيض کې دی خو لېکن فقهاء الاحناف وايي چې په دې صورتونو کې چې کوم طلاق واقع کېږي د ابدعي نه دی بلکه داسې دی او حسن طلاق دی.

قال في الموسوعة الفقهية: وَاسْتَثْنَى الْحَنْفِيَّةُ مِنَ الْبِدْعِيِّ عَامَّةً: الْخُلْعَ، وَالطَّلَاقَ عَلَى مَالٍ، وَالتَّفْرِيقَ لِلْعَلَّةِ، فَإِنَّهُ لَا يَكُونُ بَدْعِيًّا وَلَوْ كَانَ فِي الْحَيْضِ، لِمَا فِيهِ مِنَ الضَّرُورَةِ، وَكَذَلِكَ تَخْيِيرُهَا فِي الْحَيْضِ سَوَاءً اخْتَارَتْ نَفْسَهَا فِي الْحَيْضِ أَمْ بَعْدَهُ وَكَذَلِكَ اخْتِيَارُهَا نَفْسَهَا فِي الْحَيْضِ، سَوَاءً أَخَيَّرَهَا فِي الْحَيْضِ أَمْ قَبْلَهُ، فَإِنَّهُ لَا يَكُونُ بَدْعِيًّا لِأَنَّ لَيْسَ مِنْ فِعْلِهِ الْمَخِضُ.^(۱)

په بعضو صورتونو کې اختلاف په سني توب او بدعي توب

د طلاقو کې

دوه صورتونه داسې دي چې په هغې کې اختلاف موجود دی چې په دې صورتونو کې د اطلاق سني طلاق دی او که بدعي طلاق دی. اول صورت دادی چې یوسړی خپلې ښځې ته درې طلاقه ورکړي په درې طهرونو کې يعنې په هر طهر کې ورته یو یو طلاق

۱ - الموسوعة الفقهية حرف الطاء بحث الطلاق ج ۲۹ ص ۲۴، طبع وزارة الاوقاف والشئون

ورکړي نو په دې صورت کې د اطلاق فقهاء الاحناف وايي چې سني طلاق دی او جمهور وايي چې د ابدعي طلاق دی.

دوهم صورت دادی چې یوسړی خپلې بنځې ته په یو طهر کې درې طلاقه ورکړي چې په دې طهر کې دې سړي جماع نه وي کړې نو شوافع وايي داسني طلاق دی اوله حنابله و نه هم یو روایت داراغلی دی چې داسني طلاق دی او حنفیه او مالکیه وايي چې د ابدعي طلاق دی او د حنابله و روایت همداسې راغلی دی چې دوئ وايي چې د ابدعي طلاق دی.

قال في الموسوعة الفقهية: أَنَّ الطَّلَاقَ الثَّلَاثَ فِي ثَلَاثِ حَيْضَاتٍ سُنِّيٍّ عِنْدَ الْحَنَفِيَّةِ، وَهُوَ بَدْعِيٌّ عِنْدَ الْمُجْمُهِورِ، وَكَذَلِكَ الطَّلَاقُ ثَلَاثًا فِي ظَهْرٍ وَاحِدٍ لَمْ يُصِبْهَا فِيهِ، فَإِنَّهُ سُنِّيٌّ عِنْدَ الشَّافِعِيَّةِ أَيْضًا، وَهُوَ رِوَايَةٌ عِنْدَ الْحَنَابِلَةِ. (١)

تنبیه: په وخت د لیکلو ددې بحث کې د الموسوعة الفقهية کې چې کومه نسخه زمونږ په وړاندې موجوده ده په هغې کې داسې عبارت ذکر دی «ان الطلاق الثلاث في ثلاث حيضات» نو په دې عبارت کې خطايي ده حق داده چې «ان الطلاق الثلاث في ثلاث اطهار» يعنې صحيح داده چې د حيضات په ځای باندي اطهار ذکر شي ځکه چې په حيض کې طلاق ورکول خوباالاتفاق بدعي طلاق دي.

١ - الموسوعة الفقهية حرق الطاء بحث الطلاق ج ٢٩ ص ٢٤، طبع وزارة الاوقاف والشئون

وجه لپاره د کېدلو د بعضو صورتونو د طلاق سني او

بعضو بدعي:

وراندې چې کوم صورتونه د طلاق ذکر شول نو په هغه صورتونو کې بعضې داخل وه په سني طلاقو کې يعنې دې بعضو صورتونو ته سني طلاق ويل کېدل او بعضې نور صورتونه داخل وه په بدعي طلاق کې هغوی ته بدعي طلاق ويل کېدل ددې لپاره وجوه او دلائل شته. اول دليل دا قول د الله تعالی دی:

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعَدَّتِهِنَّ، الآية. (١)

ددې آيت تفسير حضرت عبد الله بن مسعود رضی الله عنه داسې کړی دی چې مراد له طلاق ورکولو نه بنخوته په عدت کې دادی چې د اطلاق ورته ورکړی شي په طهر کې چې په هغه طهر کې له دې بنخي سره جماع نه وي شوي او همدغه شان تفسير ددې آيت له حضرت عبد الله بن عباس رضی الله عنه نه رانقل شوی دی.

قال في الموسوعة الفقهية: وَالْمَدَارُ عَلَى مَعْرِفَةِ السُّنَّةِ وَالْبِدْعِيِّ مِنَ الطَّلَاقِ الْقُرْآنُ وَالسُّنَّةُ، أَمَّا الْقُرْآنُ فَقَوْلُهُ تَعَالَى: {يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعَدَّتِهِنَّ} الآية وَقَدْ فَسَّرَ ابْنُ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ذَلِكَ بِأَنْ يُطَلَّقَهَا فِي طَهْرٍ لَا جِمَاعَ فِيهِ، وَمِثْلُهُ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا. (٢)

١ - سورة الطلاق آيت ١.

٢ - الموسوعة الفقهية حرف الطاء بحث الطلاق ج ٢٩ ص ٢٥، طبع وزارة الاوقاف والشئون الاسلامية الكويت

دوهم دليل هغه حديث دی چې هغه حضرت عبد الله بن عمر رضی الله عنهما روايت کړی دی حضرت عبد الله ابن عمر رضی الله عنهما وايي چې ما خپلې ښځې ته طلاق ورکړو په داسې حال کې چې د اښخه حائضه وه نو د دې په باره کې حضرت عمر فاروق رضی الله عنه پوښتنه وکړه له پيغمبر صلی الله عليه وسلم نه نو پيغمبر صلی الله عليه وسلم ورته وويل چې ته دې ځوی ته حکم وکړه چې رجوع دې وکړي دې ښځې ته او بيا له رجوع کولو نه بعد دې د اښخه خوشې کړي تردې پورې چې داله دې حيض نه پاکه شي او بيا ورته حيض ورشي او بيا پاکه شي نو بيا په دې دوهم طهر کې که چېرته خوښه يې وي د اښخه دې ځان سره بنده کړي يعنې طلاق دې نه ورکوي او که يې خوښه وي طلاق دې ورته ورکړي خو لېکن په دې شرط چې له دې طلاق نه وړاندې يې په دې طهر کې ورسره جماع نه وي کړې.

نوله دې حديث نه معلومېږي چې په حيض کې طلاق ورکول بدعت دی او گناه ده او په طهر کې طلاق ورکول سنت دي.

قال في الموسوعة الفقهية: وَأَمَّا السُّنَّةُ فَمَا رَوَاهُ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ طَلَّقَ امْرَأَتَهُ وَهِيَ حَائِضٌ، فَسَأَلَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَرَّةً فَلْيُرَاجِعْهَا، ثُمَّ لِيَتْرُكْهَا حَتَّى تَطْهَرَ، ثُمَّ تَحِيضْ، ثُمَّ تَطْهَرَ، ثُمَّ إِنْ شَاءَ أَمْسَكَ بَعْدُ وَإِنْ شَاءَ طَلَّقَ قَبْلَ أَنْ يَمَسَّ، فَتِلْكَ الْعِدَّةُ الَّتِي أَمَرَ اللَّهُ أَنْ يُطَلَّقَ لَهَا النَّسَاءُ. (١)

١ - الموسوعة الفقهية حرف الطاء بحث الطلاق ج ٢٩ ص ٢٥، طبع وزارة الاوقاف والشئون

دریم دلیل اثر د عبد الله بن مسعود رضی الله عنه دی هغه وایي چې سنت طلاق دادی چې یوسری خپلې بنځې ته یو طلاق ورکړي په طهر کې چې په هغه طهر کې یې ورسره جماع نه وي کړې اوبیا چې کله دې بنځې ته حیض ورشي اوبیا ورته طهر ورشي بل طلاق ورکړي اوبیا په دریم ځل چې ورته حیض ورشي اوبیا چې کله بنځه پاکه شي نو ورته دریم طلاق ورکړي.

نوله دې حدیث او اثر د حضرت عبد الله بن مسعود رضی الله عنه نه معلومېږي چې په هر طهر کې یو یو طلاق ورکول سنت طلاق دي.

وَمَا وَرَدَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: طَلَاُقُ السَّنَةِ تَطْلِيْقَةٌ وَهِيَ ظَاهِرٌ فِي غَيْرِ جَمَاعٍ، فَإِذَا حَاضَتْ وَظَهَرَتْ طَلَّقَهَا أُخْرَى، فَإِذَا حَاضَتْ وَظَهَرَتْ طَلَّقَهَا أُخْرَى، ثُمَّ تَعْتَدُ بَعْدَ ذَلِكَ بِحَيْضَةٍ، المغني ۷ / ۲۹۸، و أثر عبد الله بن مسعود: طلاق السنة تطليقة، أخرجه النسائي (۶ / ۱۴۰). (۱)

څلورم دلیل عقلي دلیل دی او هغه دادی چې دې کومو صورتونو ته مونږ سني طلاق ویلي دي نو په دې کې پنبېمانتیا هم نه وي ځکه چې رجوع ممکنه وي او اوگد بدل دعدت هم نه وي نو ځکه داسني طلاق گړځول شوي دي اوداکوم صورتونه چې بدعي طلاق گړځول شوي دي نو په دې کې یاندم اوبېنېمانتیاوي له دې وجهې نه چې رجوع نه وي ممکنه بلکه یاتجدید دنکاح غواري اویاتحلیل

۹۱- الموسوعة الفقهية، حرف الطاء بحث الطلاق ج ۲۹ ص ۲۵، طبع وزارة الاوقاف والشئون

غواړي او یاپه کې او گډوالی د عدت وي په دې نسخه باندې نوله دې
وجهې نه د ابدعي گړخول شوي دي.

قال في الموسوعة الفقهية: وَالْمَعْنَى الْعَامُّ فِي السُّنِّيِّ وَالْبِدْعِيُّ، أَنَّ السُّنِّيَّ
يَمْنَعُ النَّدَمَ، وَيَقْصُرُ الْعِدَّةَ عَلَى الْمَرْأَةِ فَيَقِلُّ تَضَرُّرُهَا مِنَ الطَّلَاقِ. (١)

په یوې کلمې سره د درې طلاقو واقع کېدل

کوم سړی چې خپلې نسخې ته په یوې کلمې سره درې طلاقه
واچوي یعنې ورته ووايي انت طالق ثلاثاً او یاپه پښتوکې ورته ووايي
چې ته دې په درې طلاقو باندې طلاقه یې او یاپه فارسي کې ورته
ووايي که توبه سه طلاق از طرف من طلاق باشید نو په وقوع د
طلاقو کې په دې صورت کې اختلاف واقع دی په دې شان چې په دې
کې درې مذاهب دي، اول مذهب دایمه اربعه و او اهل ظواهر و دی
دوئ وایي چې په یوې کلمې سره درې طلاقه چې واچول شي دا واقع
کېږي نو په دې طلاقو سره به درې طلاقه واقع کېږي او د انسخه به مغلظه
کېږي او بغير له تحلیل نه ددې سړي لپاره نه ده حلاله او په دې باندې
قول کړی دی حضرت عمر فاروق او حضرت عثمان او حضرت علی بن
ابی طالب او ابن عمر او عبد الله بن عمرو بن العاص او ابن عباس او ابن
مسعود او ابی هريرة رضی الله عنهم او همدارنگه له اکثر و صحابه و
اوله اکثر و تابعینو نه دارانقل دي.

اودوهم مذهب دیوې ډلې د شیعه گانو دی هغوی وایي چې
درې طلاقه چې په یوه کلمه باندې واچول شي دانه واقع کېږي بلکه

١ - الموسوعة الفقهية، حرف الطاء، بحث الطلاق ج ٢٩ ص ٢٥، طبع وزارة الاوقاف والشئون

د اللفظ لغوه کېږي نه ورباندې یو طلاق واقع کېږي اونه ورباندې درې طلاقه واقع کېږي.

دریم مذهب دیوې ډلې د شیعه گانو دی چې هغوی ته زیديه وایي اود بعضې اهل ظواهرو دی اود ابن اسحاق اود ابن تیمیه دی اود ابن القیم دی نودوئ وایي چې په هغه صورت کې چې په یوې کلمې باندې درې طلاقه واچوي نوله دې نه یو طلاق جوړېږي اود درې طلاقه نه واقع کېږي بلکه یو طلاق واقع کېږي.

قال العلامة الدكتور وهبة الزحيلي: أقوال الفقهاء في الطلاق

الثلاث بلفظ واحد:

للفقهاء آراء ثلاثة في جمع الطلاق الثلاث بكلمة واحدة وهي:
الأول - قول الجمهور منهم أئمة المذاهب الأربعة والظاهرية: يقع به ثلاث طلقات، وهو منقول عن أكثر الصحابة ومنهم الخلفاء الراشدون غير أبي بكر، والعبادلة الأربعة (ابن عمر، وابن عمرو، وابن عباس، وابن مسعود) وأبو هريرة وغيرهم، ومنقول عن أكثر التابعين، لكن لا يسن أن يطلق الرجل أكثر من واحدة عند الحنفية والمالكية كما تقدم؛ لأن طلاق السنة: هو أن يطلقها واحدة ثم يتركها حتى تنقضي عدتها.

الثاني - قول الشيعة الإمامية: لا يقع به شيء.

الثالث - قول الزيدية وبعض الظاهرية وابن إسحاق وابن تيمية

وابن القيم: يقع به واحدة، ولا تأثير للفظ فيه. (١)

١ - الفقه الاسلامي وادلته القسم السادس الاحوال الشخصية، الباب الثاني انحلال الزواج وآثاره

البعث الثالث ج ٩ ص ٦٩٢٧، ٦٩٢٨، طبع نشر احسان طهران اهران

داول مذهب دلائل:

په دې درې مذاهبو کې راجح اول مذهب دی چې مذهب د جمهورو دی نو په دې مقام کې مونږ اول ددې اول مذهب دلائل ذکر کوو.

اول دلیل:

د جمهورو لپاره اول دلیل په دې خبره باندې چې درې طلاقه چې په یوه کلمه باندې ورکړې شي نو دا درې واړه واقع کېږي دا قول د الله تعالی دی:

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعَدَّتِهِنَّ وَأَحْصُوا
الْعِدَّةَ ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ ۚ لَا تَخْرُجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّا
أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُّبِينَةٍ ۚ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ ۚ وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ
اللَّهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ ۚ لَا تَدْرِي لَعَلَّ اللَّهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَلِكَ أَمْرًا ۝ (١)

ددې په اول کې چې دا امر راغلی دی چې: فطلقوهن لعدتهن نو ددې تفسیر له حضرت عبدالله بن مسعود اوله حضرت عبدالله بن عباس رضی الله عنهما نه داسې رانقل شوی دی چې تاسې دې بنسختو ته طلاق ورکړئ په داسې طهر کې چې په هغه کې جماع نه وي شوي نو په یو طهر کې به یو طلاق وي او بیا په دې آیت کې چې: تلك حدود الله راغلی دی مراد له ورنه طلاق للعدة دی نو دا تعدی او تجاوز له حدود الله نه دادی چې یو سړی طلاق ورکړي لغير العدة چې هغه عبارت دی له دې

نه چې په یو طهر کې ورته درې طلاقه ورکړي نو اوس په آخر ددې آیت کې چې: فقد ظلم نفسه راغلی دی له دې نه معلومېږي چې دادرې طلاقه واقع دي ځکه چې که چېرته دادرې طلاقه نه وای واقع نویيابه الله تعالی دې انسان ته ددې نسبت نه کولو چې ده له ځان سره ظلم وکړو ځکه چې ظلم خوپه هغه صورت کې راځي چې دده په دې طلاقو ورکولو سره اثر مرتب شي چې هغه وقوع دی.

ومنه {فطلقوهن لعدتهن} [الطلاق: ۱/۶۵] إلى قوله تعالى: {وتلك حدود الله، ومن يتعد حدود الله فقد ظلم نفسه} [الطلاق: ۱/۶۵] والطلاق المشروع ما يعقبه عدة، وهو منتف في إيقاع الثلاث في العدة، وفيها دلالة على وقوع الطلاق لغير العدة، إذ لو لم يقع لم يكن ظالماً لنفسه بإيقاعه لغير العدة، ومن لم يطلق للعدة بأن طلق ثلاثاً مثلاً، فقد ظلم نفسه. (۱)

قال في الموسوعة الفقهية: أَمَّا الْقُرْآنُ فَقَوْلُهُ تَعَالَى: {يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعَدَّتِهِنَّ} [الطلاق: ۱] وَقَدْ فَسَّرَ ابْنُ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ذَلِكَ بِأَنْ يُطَلَّقَهَا فِي طَهْرٍ لَا جِمَاعَ فِيهِ، وَمِثْلُهُ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا. (۲)

۱ - الفقه الاسلامي وادلته القسم السادس الاحوال الشخصية الباب الثاني انحلال الزواج واثاره

البحث الثالث ج ۹ ص ۶۹۲۷، ۶۹۲۸، طبع نشر احسان طهران ايران

۲ - الموسوعة الفقهية حرف الطاء بحث الطلاق ج ۲۹ ص ۲۵، طبع وزارة الاوقاف والشئون

دوهم دلیل:

د جمهورو د مذهب د اثبات لپاره دوهم دلیل دا قول د الله تعالی دی:

الطَّلَاقُ مَرَّتَيْنِ ۚ فَاِمْسَاكُ بِمَعْرُوفٍ اَوْ تَسْرِيحُ بِاِحْسَانٍ ۗ وَلَا

يَحِلُّ لَكُمْ اَنْ تَاْخُذُوْا مِنْهَا اْتِيْتُمْوهُنَّ شَيْئًا اِلَّا اَنْ يَخَافَا اَلَّا يُقِيْبَا

حُدُوْدَ اللّٰهِ ۗ فَاِنْ خِفْتُمْ اَلَّا يُقِيْبَا حُدُوْدَ اللّٰهِ ۗ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِیْمَا

اَفْتَدَتْ بِهٖ ۗ تِلْكَ حُدُوْدُ اللّٰهِ فَلَا تَعْتَدُوْهَا ۗ وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُوْدَ اللّٰهِ

فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الظَّالِمُوْنَ ﴿۳۳﴾ ۚ فَاِنْ طَلَّقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهٗ مِنْۢ بَعْدِ حَتّٰی تَنْكِحَ

زَوْجًا غَيْرَهٗ ۗ فَاِنْ طَلَّقَهَا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا اَنْ يَتَرَاجَعَا اِنْ ظَنَّا اَنْ

يُقِيْبَا حُدُوْدَ اللّٰهِ ۗ وَتِلْكَ حُدُوْدُ اللّٰهِ يَبَيِّنُهَا لِقَوْمٍ يَعْلَمُوْنَ ﴿۳۳﴾ (۱)

نوپه دې دوهم آیت کې چې ویل شوي دي چې: فان طلقها فلا تحل له من بعد نوددي مطلب دادی چې له دوه طلاقونه بعد که چیرته ورته دریم طلاق ورکړي نوبیا د انسخه مغلظه جوړېږي نوپه دې کې د ابیان نه دی موجود چې دادریم طلاق به له اولو دوه طلاقونه سره وي او که به ورنه په جدا طهر کې وي نوله دې نه معلومېږي چې په یو طهر کې درې طلاقونه ورکړي نودا واقع کېږي.

قال في الفقه الاسلامي وادلته: ثم إن قوله تعالى: {فلا تحل له من بعد حتى تنكح زوجاً غيره} [البقرة: ٢٣٠/٢] يدل على تحريمها عليه بالثالثة بعد الاثنتين، ولم يفرق بين إيقاعهما في طهر واحد أو في أطهار. (١)

دریم دلیل:

د جمهورو د مذهب د اثبات لپاره دریم دلیل دا قول د الله تعالی دی:

وَلِلْمُطَلَّقاتِ مَتَاعٌ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ (٢).

ددې آیت او ددې په شان دنورو مطلقو آیاتونو له اطلاق نه داسې رامعلومېږي چې مطلقه هر هغه بنځې ته وایي چې ورباندې طلاق واقع شوی وي فرق نشته که یو طلاق وي او که دوه طلاقه وي او که درې نو چې هر قسم طلاق ورباندې اچول شوی وي شریعت کې ورته مطلقه او مطلقات وایي.

خلورم دلیل:

د جمهورو د مذهب د اثبات لپاره خلورم دلیل حدیث د سهل بن سعدی چې دا روایت کړی دی امام بخاری او امام مسلم په قصه دلغان دعویفرعجلان کې سهل بن سعد ویلي دي:

فَلَمَّا فَرَّغًا، قَالَ عُوَيْمِرُ: كَذَبْتُ عَلَيْهَا يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أَمْسَكْتُهَا، فَطَلَّقَهَا ثَلَاثًا، قَبْلَ أَنْ يَأْمُرَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. (٣)

١ - الفقه الاسلامي وادلته القسم السادس الاحوال الشخصية الباب الثاني انحلال الزواج واثاره

البحث الثالث ج ٩ ص ٦٩٢١ طبع نشر احسان طهران ايران

٢ - سورة البقرة آيت ٢٤١.

٣ - فتح الباري ج ٩ ص ٢٩١.

صحيح المسلم وعليه شرح النووي ج ١٠ ص ١٢٢.

قال الامام النووي: وَاسْتَدَلَّ بِهِ أَصْحَابُنَا عَلَى أَنَّ جَمْعَ الطَّلَاقِ
الثَّلَاثِ بِلَفْظٍ وَاحِدٍ لَيْسَ حَرَامًا وَمَوْضِعُ الدَّلَالَةِ أَنَّهُ لَمْ يُنْكَرْ عَلَيْهِ
إِطْلَاقُ لَفْظِ الثَّلَاثِ. (۱)

نوله دې وړاندې حديث نه دارامعلومېږي چې که چېرته
یوسړی په یوې کلمې سره درې طلاقه ورکړي نو دا واقع کېږي ځکه
چې که چېرته نه واقع کېدلی نو پیغمبر صلی الله علیه وسلم به په
دې عویمر عجلانی باندې انکار کړی وه چې درې طلاق ورکول په
یوې کلمې باندې لغوه دي او حال دادي چې څه انکاریې ورباندې
ونه کړ ځکه چې ددې عویمر درې طلاقه ور اچول اگر چې بې ځایه
وه ځکه چې له لعان نه بعد طلاق نه وي خولېکن بیا هم که چېرته په
یوې کلمې سره درې طلاق نه واقع کېدلی نو پیغمبر صلی الله علیه
وسلم به لپاره دارشاد اودپوهولولپاره انکار ورباندې کړی وه.

پنځم دلیل:

د جمهور و لپاره په اثبات د مذهب د دوئ کې چې په یوې کلمې
سره چې درې طلاقه و اچول شي واقع کېږي پنځم دلیل حدیث
د حضرت عائشه رضی الله عنها دی چې هغه حدیث رانقل کړی دی
امام بخاری او امام مسلم رحهما الله.

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ رَجُلًا طَلَّقَ امْرَأَتَهُ ثَلَاثًا، فَتَزَوَّجَتْ
فَطَلَّقَ، فَسُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَحِلُّ لِلأَوَّلِ؟ قَالَ: «لَا، حَتَّى
يَذُوقَ عُسَيْلَتَهَا كَمَا ذَاقَ الأَوَّلُ». (۲)

۱- شرح النووي علم مسلم ج ۱۰ ص ۱۲۲.

۲- فتح الباری ج ۹ ص ۲۰۱.

عمدة القاری ج ۹ ص ۵۴۱.

او طریقه داستدلال په دې حدیث باندې داده چې دا حدیث ذکر کړی دی امام بخاری رحمه الله لاندې له دې ترجمه الباب نه: **بَابُ مَنْ أَجَارَ طَلَّاقَ الثَّلَاثِ.**

نوله دې کار او معاملې دامام بخاری رحمه الله نه دارا معلومېږي چې مرادله درې طلاقونه په دې حدیث کې هغه صورت دی چې په یوې کلمې سره ورته درې طلاقه ورکړي او همدارنگه علامه ابن حجر او علامه بدرالدین عینی وايي: هو ظاهر في كونها مجموعة. (۱)

شپږم دلیل:

د جمهورو د مذهب د اثبات لپاره شپږم دلیل حدیث د حضرت علی ابن ابی طالب رضی الله عنه دی چې هغه را نقل کړی دی امام دارقطني رحمه الله:

عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا طَلَّقَ أَلْبَتَةَ فغَضِبَ، وَقَالَ «أَتَتَّخِذُونَ آيَاتِ اللَّهِ هُزُؤًا أَوْ دِينِ اللَّهِ هُزُؤًا أَوْ لَعِبًا، مَنْ طَلَّقَ أَلْبَتَةَ أَلْزَمْنَا ثَلَاثًا لَا تَحِلُّ لَهُ حَتَّى تَنْكِحَ زَوْجَهَا غَيْرَهُ». (۲)

دا حدیث واضح دی په دې خبره کې چې یوسړی درې طلاقه واچوي په یوې کلمې سره نو دا کار ددې سړي اګر چې معصیت او گناه ده خولېکن دا داري واره طلاقه واقع کېږي.

۱- فتح الباری ج ۹ ص ۲۰۱.

عمدة القاری ج ۹ ص ۵۴۱.

۲- مجلة البحوث الاسلامیة حکم الطلاق الثلاث بلفظ واحد ص ۵۷.

اووم دلیل:

د جمهورو لپاره اووم دلیل لپاره د اثبات د مذهب د دوئی چې په یوې کلمې باندې درې طلاقه و زکړی شي نو دا درې واړه واقع کېږي حدیث د حضرت معاذ بن جبل رضی الله عنه دی.

روی الدارقطني من حدیث حماد بن زید، حدثنا عبد العزيز بن صهيب عن أنس قال: سمعت أنس بن مالك يقول، سمعت معاذ بن جبل يقول سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: «يا معاذ من طلق للبدعة واحدة أو اثنتين أو ثلاثا ألزمنه بدعته». (۱)
 اودا حدیث روایت کړی دی امام دارقطنی اودا حدیث ظاهر او واضح دی په دې خبره کې چې یوسړی درې طلاقه په طریقې د بدعت سره ورکړي په دې شان چې درې طلاقه خپلې نسخې ته په یوې کلمې سره ورواچوي دا واقع کېږي.

اتم دلیل:

د جمهورو د مذهب د اثبات لپاره اتم دلیل حدیث د عبادة بن الصامت رضی الله عنه دی چې هغه حدیث امام دارقطنی رحمه الله روایت کړی دی.

روی الدارقطني من حدیث إبراهيم بن عبید الله بن عبادة بن الصامت عن أبيه عن جده، قال: « طلق بعض آبائي امرأته ألفا فانطلق بنوه إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم فقالوا يا رسول الله

إن أبانا طلق امرأته ألفاً، فهل له من مخرج؟ فقال: إن أباكم لم يتق الله فيجعل له مخرجاً، بانت منه بثلاث على غير السنة وتسعمائة وسبعة وتسعون إثم في عنقه»^(۱)

نودا حدیث واضح دی په دې خبره کې چې درې طلاقه و اچول شي په یوې کلمې سره نودا طلاق اچول اگر چې خلاف سنت دي خولپکن بیا هم واقع کېږي.

نهم دلیل:

د جمهورو د مذهب د اثبات لپاره نهم دلیل حدیث در کانه بن عبدیزید دی اودا حدیث امام شافعی او امام ابوداود او امام الترمذی او ابن ماجه او ابن حبان او امام حاکم روایت کړی دی اودا حدیث ذکر کړی دی وهبة الزحیلی په خپل کتاب الفقه الاسلامی وادلته کې په دې الفاظو سره.

ومنها - حدیث رکانة بن عبد یزید المتقدم أنه طلق امرأته سهيمة البتة، فأخبر النبي صلى الله عليه وسلم، وقال: والله ما أردتُ إلا واحدة، فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «والله ما أردتُ إلا واحدة؟» قال رکانة: والله ما أردتُ إلا واحدة، فردها إليه رسول الله صلى الله عليه وسلم.^(۲)

۱ - مجلة البحوث الاسلامية حكم الطلاق الثلاث بلفظ واحد ص ۵۶، تأليف هيئة كبار العلماء من السعودية

۲ - الفقه الاسلامی وادلته القسم السادس الاحوال الشخصية الباب الثاني انحلال الزواج واثاره البحث الثالث ج ۹ ص ۶۹۳۲ طبع نشر احسان طهران ايران

نوله دې حدیث نه دارامعلومېږي چې که چېرته دې رکانه بن عبد یزید په دې خپل لفظ باندي اراده ددرې طلاقو کړې وای نو درې طلاقه واقع کېدل.

لسم دلیل:

د جمهورو د مذهب د اثبات لپاره لسم دلیل اثر اوفتوی د حضرت عبداللہ بن عباس رضی اللہ عنہما ده چې هغه اثر اوفتوی امام ابوداود په سنن ابی داود کې روایت کړې ده او په الفقه الاسلامی وادلته کې په دې الفاظو سره رانقل شوي ده.

عن مجاهد، قال: «كنت عند ابن عباس، فجاءه رجل، فقال: إنه طلق امرأته ثلاثاً، فسكت حتى ظننت أنه ردها إليه، ثم قال: ينطلق أحدكم فيركب الحموقة، ثم يقول: يا ابن عباس، وإن الله قال: {ومن يتق الله يجعل له مخرجاً} [الطلاق: ٦٥/٢]، وإنك لم تتق الله، فلم أجد لك مخرجاً، عصيت ربك، وبانت منك امرأتك». (١)

نوپه دې فتوی کې حضرت عبداللہ بن عباس رضی اللہ عنہما حکم کړی دی چې دا درې طلاق واقع دي او د اېنځه له دې سرې نه جدا ده.

یوولسم دلیل:

د جمهورو د مذهب د اثبات لپاره یوولسم دلیل فتوی د حضرت عبداللہ بن مسعود رضی اللہ عنه ده چې دده د اوفتوی روایت کړې ده

١ - الفقه الاسلامی وادلته القسم السادس الاحوال الشخصية الباب الثاني انحلال الزواج واثاره

البحث الثالث ج ٩ ص ٦٩٢٢ طبع نشر اچسان طهران ایران

امام مالک په خپل کتاب موطاء امام مالک کې اوردې فتویٰ الفاظ
په الفقه الاسلامی وادلته کې داسې رانقل شوي دي.

ومنها - ما روى مالك في الموطأ أن رجلاً جاء إلى ابن مسعود،
فقال: إني طلقت امرأتى ثمانى تطليقات، فقال: ما قيل لك؟ فقال:
قيل لي: بانت منك، قال: هو مثل ما يقولون. (۱)

نوپه دې فتویٰ کې حکم کړی شوی دی په بینونت اوجد اووالی
باندي اوکه چېرته یو طلاق رجعي ورباندي واقع کېدلی
بیاخو بینونت اوجد اووالی نه راتلو.

دولسم دلیل:

د جمهورو د مذهب د اثبات لپاره دولسم دلیل فتویٰ د حضرت
عثمان بن عفان رضی الله عنه ده اود فتویٰ روایت کړې ده ابن ابی
شیبه په خپل مصنف کې اود فتویٰ وهبة الزحیلی ذکر کړې ده په
الفقه الاسلامی کې په دې عبارت او الفاظو سره.

ومنها - ما أخرجه ابن أبي شيبة في مصنفه: «أن رجلاً جاء إلى
عثمان بن عفان، فقال: إني طلقت امرأتى مئة، فقال: ثلاث تحرمها
عليك، وسبع وتسعون عدوان». (۲)

۱ - الفقه الاسلامی وادلته القسم السادس الاحوال الشخصية الباب الثاني انحلال الزواج واثاره

البحث الثالث ج ۹ ص ۶۹۲۶ طبع نشر احسان طهران ایران

۲ - الفقه الاسلامی وادلته القسم السادس الاحوال الشخصية الباب الثاني انحلال الزواج واثاره

البحث الثالث ج ۹ ص ۶۹۲۶ طبع نشر احسان طهران ایران

ديارلسم دليل:

د جمهورو د مذهب د اثبات لپاره ديارلسم دليل حديث د حضرت عبدالله بن عمر رضی الله عنهما دی او هغه حديث روايت کړی دی امام دارقطنی او همدارنگه هغه ذکر کړی دی علامه شوکانی په خپل کتاب نیل الاوطار کې او د احديث په الفقه الاسلامی وادلته کې په دې عبارت او الفاظو سره ذکر دی.

ومما جاء في السنة في قصة ابن عمر الذي طلق امرأته في أثناء الحيض: أنه قال: «يا رسول الله، رأيت لو طلقته ثلاثاً، أكان يحل لي أن أراجعها؟ قال: لا، كانت تبين منك، وتكون معصية.»^(۱)

نودا وړاندې حديث واضح دی په دې خبره کې چې که چېرته درې طلاقه په يوه کلمه باندې واچول شي نودرې واره واقع کېږي.

خوارلسم دليل:

د جمهورو د مذهب د اثبات لپاره خوارلسم دليل اثر د حضرت عمر بن الخطاب رضی الله عنه دی چې له هغې نه معلومېږي چې کوم سړی درې طلاقه په يولفظ باندې واچوي نودا درې واره واقع کېږي اوله دېنه يو طلاق رجعي نه جوړېږي.

۱- نیل الاوطار ج ۶ ص ۲۲۲، ۲۲۸.

الفقه الاسلامی وادلته القسم السادس الاحوال الشخصية الباب الثاني انحلال الزواج واثاره

البحث الثالث ج ۹ ص ۶۹۲۹ طبع نشر احسان طهران ايران

قال ابن أبي شيبه في مصنفه: نا علي بن مسهر، عن شقيق بن أبي عبد الله، عن أنس قال: كان عمر إذا أتى برجل قد طلق امرأته ثلاثا في مجلس أوجعه ضربا وفرق بينهما. (١)

نوله دې وړاندې اثر نه رامعلومېږي چې درې طلاقه چې په يوځل باندې ورکړي شي بيا واقع کېږي او يو رجعي طلاق ورنه نه جوړېږي او که چيرته له دې نه يو رجعي طلاق جوړېدای نوبيا به عمر بن الخطاب رضی الله عنه ددې نسخې اوسړي په مابين کې جدايي نه راوستله او حال دادی چې حضرت عمر بن الخطاب رضی الله عنه به د انسخه جدا کوله له دې مېړه نه.

پنځلسم دليل:

د جمهورو د مذهب د اثبات لپاره پنځلسم دليل فتوی د حضرت عبد الله بن عمر رضی الله عنه ده چې هغه فتوی ورکړې ده چې کوم سړی خپلې نسخې ته درې طلاقه ورکړي نو دادرې واړه واقع کېږي اوله دې نه يو طلاق رجعي نه جوړېږي.

عن نافع، قال: قال ابن عمر: من طلق امرأته ثلاثا فقد عصی ربه، وبانت منه امرأته. (٢)

١ - مجلة البحوث الاسلامية حكم الطلاق الثلاث بلفظ واحد ص ٦٦، تالیف هیئت کبا العلماء من السعودیة

٢ - مجلة البحوث الاسلامية حكم الطلاق الثلاث بلفظ واحد ص ٦٧، تالیف هیئت کبا العلماء من السعودیة

شپاړلسم دلیل:

د جمهورو د مذهب د اثبات لپاره شپاړلسم دلیل فتوی د حضرت مغیره ابن شعبه رضی الله عنه ده نو حضرت مغیره بن شعبه رضی الله عنه فتوی ورکړې ده چې کوم سړی په یوې کلمې باندې درې طلاقه ورکړي نو دادري واره واقع کېږي اوله دوی نه یو طلاق رجعي نه جوړېږي.

عن شعبه عن طارق، عن قيس بن أبي حازم، أنه سمعه يحدث عن المغيرة بن شعبه أنه سئل عن رجل طلق امرأته مائة فقال: ثلاث يجرمنها عليه وسبعة وتسعون فضل.^(۱)

د دوهم مذهب دلائل:

دوهم مذهب په باره د درې طلاقو کې په لفظ واحد او کلمې واحدې سره مذهب د یوې ډلې د شیعې گانو دی چې هغوی ته امامیه ویل کېږي نو د دوی مذهب دادی چې په یوې کلمې سره درې طلاقه ورکول نه واقع کېږي او کوم سړی چې خپل ښځې ته ووايي چې ته دې په درې طلاقو باندې طلاقه یې نو په دې قول او وینا ددې سړي سره هیڅ طلاق نه واقع کېږي یعنې نه ورباندې یو طلاق واقع کېږي اونه ورباندې درې طلاقه اونه ورباندې دوه طلاقه واقع کېږي او دوی ددې خپل مذهب د اثبات لپاره استدلال کوي په دې وروسته دلائلو باندې.

۱ - مجلة البحوث الإسلامية حکم الطلاق الثلاث بلفظ واحد ص ۶۷، تالیف هیئت

اول دليل:

داماميه ؤ د مذهب د اثبات لپاره يو دليل هغه حديث دی چې هغه روايت کړی دی امام احمد بن حنبل او امام ابوداود او امام نسائي اوددې حديث راوی حضرت عبدالله بن عمر رضی الله عنه دی اوددې حديث الفاظ چې په الفقه الاسلامی وادلته کې ذکر دي هغه دا دي.

ما أخرجهم أحمد وأبو داود والنسائي عن ابن عمر بلفظ: «طلق عبد الله ابن عمر امرأته وهي حائض، قال عبد الله: فردها علي رسول الله صلى الله عليه وسلم ولم يرها شيئاً». (۱)

طريقه داستدلال داماميه په دې حديث باندې داده چې مذهب داماميه ؤ اود ظاهريه ؤ اود ابن تيميه اود ابن القيم داده چې کوم طلاق چې په حيض کې ورکړی شي هغه طلاق لغوه دی او په هغه سره د طلاق وقوع نه راځي اودوئ د خان لپاره دغه حديث د عبدالله بن عمر رضی الله عنه دليل گرځولی دی او په دې حديث کې دوئ استدلال کوي په دې قول باندې چې: ولم يرها شيئاً چې ددې مطلب دوئ د ابيانوي چې حضرت عبدالله بن عمر رضی الله عنه وايي چې دا کوم طلاق چې ما خپلې بنځې ته په حالت د حيض کې ورکړی وه دا طلاق هېڅ شی پيغمبر صلی الله عليه وسلم ونه بللونوله دې نه معلومېږي چې کوم طلاق مېړه خپلې بنځې ته په حالت د حيض کې ورکړي هغه نه واقع کېږي.

۱ - الفقه الاسلامی وادلته القسم السادس الاحوال الشخصية الباب الثاني انحلال الزواج

وتاريخه البعث الثالث ج ۹ ص ۶۹۲۴ طبعه نشر احسان، طبعه ۱۴۰۰ هـ.

نو امامیه په همدغه حدیث باندې استدلال کوي په دې باندې چې درې طلاقه په یوه کلمه باندې واچول شي دانه واقع کېږي ځکه چې لکه څنگه چې دغه طلاق چې په حالت د حیض کې وي غیر مشروع دی نو همدارنگه دغه طلاق چې په یوې کلمې سره درې طلاقه واچول شي هم غیر مشروع دي نو دابه هم په مقتضی ددې وړاندې حدیث څه شی نه وي.

له دې وړاندې حدیث نه درې جوابونه ورکړي شوي دي:

اول جواب دادی چې په دې حدیث کې چې د زیادت موجود دی چې: ولم یرهاشیئاً نو دا زیادت ابو الزبیر کړی دی او په دې زیادت کې ده مخالفت کړی دی له حفاظونه اوله هغو خلکونه چې هغوی زیات ثقه دي نو د زیادت منکر دی.

دوهم جواب دادی چې استدلال په دې ولم یرهاشیئاً باندې په هغه وخت کې صحیح دی چې معنی هغه شی چې امامیه و ذکر کړې ده او ابن عبدالبر چې دغه معنی یې نه ده بلکه معنی یې داده چې ولم یرهاشیئاً مستقیماً یعنی دایو مستقیم شی نه دی ځکه چې له سنت طریقې سره برابره نه ده.

دریم جواب له دې وړاندې حدیث نه علامه خطابی کړې دی هغه وایي چې په دې وړاندې حدیث کې چې راغلي دي: ولم یرهاشیئاً ددې معنی داده چې ولم یرهاشیئاً تحرم معه المراجعة، او یایې معنی داده چې ولم یرهاشیئاً جائزاً فی السنة او معنی یې دا نه ده چې د اطلاق پیغمبر صلی الله علیه وسلم طلاق ونه گرځولو.

ونوقش. بانه قد اعل هذا الحديث بمخالفة أبي الزبير لسائر الحفاظ، وقال ابن عبد البر: قوله «ولم يرها شيئاً»: منكر لم يقله غير أبي الزبير، وليس بحجة فيما خالفه فيه مثله، فكيف إذا خالفه من هو أوثق منه، ولو صح فمعناه عندي - والله أعلم - ولم يرها شيئاً مستقيماً، لكونها لم تكن على السنة.

وقال الخطابي: وقد يحتمل أن يكون معناه: ولم يرها شيئاً تحرم معه المراجعة، أو لم يرها شيئاً جائزاً في السنة. (١)

دوهم دليل:

لپاره د اثبات د مذهب د امامیه و دوهم دلیل حدیث د حضرت عائشه رضی الله عنها دی.

قَالَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ» الحديث. (٢)

اودا حدیث امام مسلم هم روایت کړی دی او امام احمد بن حنبل هم روایت کړی دی او طریقہ داستدلال په دې حدیث باندې داسې ده چې ددې حدیث مطلب دادی چې کوم شی مخالف وي له امر د شارع نه هغه مردود وي اوڅه اثر ورلره نه وي او شک نشته چې

١ - الفقه الاسلامی وادلتہ القسم السادس الاحوال الشخصية الباب الثاني انحلال الزواج واثاره البحث الثالث ج ٩ ص ٦٩٢٤ طبع نشر احسان طهران ایران

٢ - الفقه الاسلامی وادلتہ القسم السادس الاحوال الشخصية الباب الثاني انحلال الزواج واثاره البحث الثالث ج ٩ ص ٦٩٢٤ طبع نشر احسان طهران ایران

طلاق ورکول په حالت د حیض کې او همدارنگه په یوې کلمې سره طلاق ورکول مخالف دي له امر د شارع نه نو د اطلاق په حالت د حیض کې او همدارنگه په یوې کلمې سره درې طلاقه ورکول به هم مردود وي اوڅه اثر به ورته نه وي او ددې دلیل دامامیه ؤ نه داسې جواب ورکړی شوی دی چې یوشی په هغه صورت کې مردود کېږي چې دهغه شي رکن نه وي او یا دهغه شي شرط نه وي او دا درې طلاقه چې په یوې کلمې سره ورکړی شي نو په دې کې رکن هم نه وي منتفی او همدارنگه په دې کې شرط هم نه وي منتفی بلکه په دې کې فقط داوي چې په دې یو طلاق سره کار کېږي دې زیادت د دوهم او دریم طلاق ته حاجت نشته نو په دې خبرې سره نه لازمېږي رد ددې طلاقو ثلاثه ؤ په کلمې واحدې سره.

ونوقش بأن المردود هو بسبب مخالفة ركن أو شرط من أركان أو شروط العمل. وأما المخالفة بسبب تطويل العدة أو عدم وجود الحاجة إلى الطلاق، فليس أحدهما ركناً أو شرطاً للطلاق، فلا تستوجب الرد وعدم وقوع الطلاق. (۱)

دریم دلیل:

دامامیه ؤ د مذهب د اثبات لپاره دریم دلیل دادی چې له دې درې طلاقونه په کلمه واحد سره منعه شوې ده په شریعت کې نو دامملوک نه دی لپاره دمېړه او مېړه ته ددې طلاقو په باره کې اذن او اجازه نه ده

۱ - الفقه الاسلامی وادلته للقسم السادس الاحوال الشخصية الباب الثانی انحلال الزواج

وآثاره البحث الثالث ج ۹ ص ۶۹۲۴ طبع نشر احسان طهران ایران

شوي نودده د اطلاق نه واقع کېږي لکه څنگه چې دهغه وکیل طلاق نه واقع کېږي چې هغه مخالفت وکړي له مؤکل نه.

جواب له دې دلیل نه دادی چې اثر په هغه شي نه مرتب کېږي چې هغه فاسدوي اودغه طلاق ثلاثه و په کلمې واحدې سره خوفاسدنه دی ځکه چې منعه شوې ده اونهي شوې ده له دې نه نوهغه له وجهې دامر خارجي نه شوې چې زیادت دی چې دې زیادت ته حاجت نشته اوچې له کوم شي نه نهې او منعه وشي له وجهې دامر خارجي نه هغه فاسدنه وي اثر ورباندې مرتب کېږي لکه بیع په وخت د اذن د جمعې کې نوله دې بیعې نه نهې او منعه چې شوې ده نوداله وجهې دامر خارجي نه نه ده شوې نوفساد په کې نشته نوپه دې طلاقو کې چې په کلمې واحدې سره هم فسادنشته نواثر ورباندې مرتب کېږي چې وقوع د طلاقو دی.

دریم مذهب په وقوع ددرې طلاقو کې په یوې کلمې سره، مذهب دیوې ډلې دشیعه گانو دی چې زیدیه دي اومذهب دابن تمیمه اودابن اسحاق دی نودوئ وایي چې که چیرته یوسړی په یوې کلمې سره درې طلاقه واچوي نوله دې نه درې طلاقه نه جوړېږي بلکه یو طلاق ورنه جوړېږي نوچې کله یوسړی خپلې بنځې ته ووايي چې ته دې طلاقه یې په درې طلاقو سره نوپه نزد داهل ددې دریم مذهب باندې دابنسخه په درې طلاقو باندې نه واقع کېږي بلکه په یو طلاق سره طلاقه کېږي.

اودوئ ددې خپل مذهب داثبات لپاره استدلال کړی دی په یوڅو دلائلو سره چې هغه دلائل مونږ په دې مقام کې رانقل کوو او بېرته ورنه جواب کوو.

اول دلیل:

د مذهب ثالث د اثبات لپاره اول دلیل دا قول د خدای پاک دی.

الطَّلَاقُ مَرَّتَيْنِ فَإِمْسَاكٌ بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَسْرِيحٌ بِإِحْسَانٍ ۗ الْآيَةُ (۱)

او طریقه د استدلال په دې آیت باندې داده چې په دې آیت کې لفظ د مرتان راغلی دی چې د مرتان معنی داده چې داهر طلاق به له بل نه جداوي او د مرتان او د طلقتان په مابین کې د افرق دی چې طلقتان دلالت نه کوي په جداوالي باندې او مرتان دلالت کوي په جداوالي باندې اوله دې وجهې نه چې جداوالی راو فهمېږي نو ځکه په دې آیت کې مرتان وویل شو او طلقتان ونه ویل شو نوله دې آیت نه معلومېږي چې په شریعت کې هغه طلاق مشروع او جائز دی چې په هغې کې جداوالی وي او کوم طلاق چې جداوالی په کې نه وي او په یوې کلمې سره وي نو هغه غیر مشروع طلاق دی نو هغه به واقع نه وي.

جواب:

له دې وړاندې دلیل ددې مذهب ثالث نه جواب ورکړی شوی دی په دې شان چې د آیت خوپه دې دلالت کوي چې مشروع طلاق او جائز طلاق دادی چې په کې جداوالی او تفریق وي او په دې آیت کې دې خبرې ته څه تعرض نشته چې آیا دغه طلاق چې په یوې کلمې سره ورکړی شي واقع کېږي او که نه واقع کېږي نو مشروعیت جداشی دی او وقوع جداشی دی نوله دې آیت نه فقط دارا معلومېږي چې جمعه کول د طلاقو په یوې کلمې کې غیر مشروع دی او مشروع او مباح دادی چې په طلاقو کې جداوالی او تفریق وکړی شي او هر چې وقوع او عدم وقوع

دهغو طلاقو دې چې جمعه کړې شوی وي نودېته په دې آیت کې تعرض نشته نو په دې باره کې به رجوع کولی شي د پیغمبر صلی الله علیه وسلم احادیثو ته اوله احادیثو د پیغمبر صلی الله علیه وسلم نه را معلومېږي چې درې طلاقه چې جمعه کړې شي په یوه کلمه کې دا واقع کېږي.

قال العلامة الدكتور وهبة الزحيلي: ويرد عليه بأن الآية ترشد إلى الطلاق المشروع أو المباح، وليس فيها دلالة على وقوع الطلاق وعدم وقوعه إذا لم يكن مفرقاً، فيكون المرجع إلى السنة، والسنة بينت أن الطلاق الثلاث يقع ثلاثاً.^(۱)

نوله دې وړاندې کلام د علامه وهبة زحيلي نه را معلومېږي چې په دې وړاندې آیت کې دې خبرې ته تعرض نه دی شوی چې درې طلاقه جمعه کړې شي او په یوې کلمې سره ورکړې شي دا واقع کېږي او که نه واقع کېږي نو په دې وقوع او عدم وقوع کې به رجوع کولی شي د پیغمبر صلی الله علیه وسلم احادیثو ته او احادیثو د پیغمبر صلی الله علیه وسلم د دې بیان کړې دي چې درې طلاقه جمعه کړې په کلمې واحدې سره نودا درې واړه واقع کېږي او یو طلاق ورنه نه جوړېږي.

او هغه احادیث چې له هغې دارا ثابتهېږي چې درې طلاقه جمعه کړې شي په کلمې واحدې سره نودرې واړه واقع کېږي زیات دي چې بعضې احادیث مونږ په دې مقام کې رانقل کوو.

۱ - الفقه الاسلامی وادلته القسم السادس الاحوال الشخصية الباب الثاني انحلال الزواج

وآثاره ج ۷ ص ۲۹۲ طبع مکتبه حقانیه پشاور

دعبادة بن الصامت رضى الله عنه حديث:

وفي حديث عبادة بن الصامت رضى الله تعالى عنه أن قوما جاءوا إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم، فقالوا: «إن أبانا طلق امرأته ألفاً، فقال صلى الله عليه وسلم: بانت امرأته بثلاث في معصية الله تعالى، وبقي تسعمائة وسبعة وتسعون وزرا في عنقه إلى يوم القيامة»^(١).

له دې حديث نه دارامعلومېږي چې درې طلاق په يوې کلمې سره چې ورکړی شي واقع کېږي اگرچې داکار معصيت او گناه ده.

دابوقتادة انصاري رضى الله عنه حديث:

وعن أبي قتادة الأنصاري رضى الله عنه قال: لو أن الناس طلقوا نساءهم كما أمروا لما فارق الرجل امرأته وله إليها حاجة، إن أحدكم يذهب فيطلق امرأته ثلاثاً ثم يقعد فيعصر عينيه، مهلاً مهلاً بارك الله عليكم. فيكم كتاب الله وسنة رسوله، فماذا بعد كتاب الله وسنة رسوله إلا الضلال ورب الكعبة^(٢).

نوله دې حديث د حضرت ابوقتادة انصاري رضى الله عنه هم رامعلومېږي چې بنسختې ته درې طلاقه ورکړی شي په يوې کلمې سره دا واقع کېږي.

١ - مجلة البحوث الاسلامية حكم الطلاق الثلاث بلفظ واحد ص ٩ تأليف هيئة

كبار العلماء من السعودية

٢ - مجلة البحوث الاسلامية حكم الطلاق الثلاث بلفظ واحد ص ٩ تأليف هيئة

كبار العلماء من السعودية

د حضرت علی بن ابی طالب رضی الله عنه حدیث:

وروی الدارقطني بإسناده عن علي قال: سمع النبي صلى الله عليه وسلم رجلاً طلق البتة فغضب وقال: «تتخذون آيات الله هزواً، أو دين الله هزواً ولعباً، من طلق البتة ألزمناه ثلاثاً لا تحل له حتى تنكح زوجاً غيره».^(١)

نوله دې حدیث د حضرت علی بن ابی طالب رضی الله عنه نه هم راملومېږي چې درې طلاقه په یوې کلمې باندې چې ورکړي شي واقع کېږي اگر چې په کې معصیت او گناه موجوده ده.

دوهم دلیل:

د درېم مذهب د مدعی اثبات لپاره دوهم دلیل حدیث د حضرت عبدالله بن عباس رضی الله عنهما دی.

عن عكرمة مولى ابن عباس، عن ابن عباس قال: «طلق ركانة بن عبد يزيد أخو بني المطلب امرأته ثلاثاً في مجلس واحد فحزن عليها حزناً شديداً، قال: فسأله رسول الله صلى الله عليه وسلم: كيف طلقته، قال: طلقته ثلاثاً قال: فقال: في مجلس واحد قال: نعم، فقال: فإنما تلك واحدة فارجعها إن شئت».^(٢)

نوله دې حدیث نه ثابتېږي مدعی د درېم مذهب چې درې طلاقه ورکړي شي په یوې کلمې سره نوله دې نه یو طلاق رجعي جوړېږي

١ - مجلة البحوث الاسلامية حكم الطلاق الثلاث بلفظ واحد ص ١٢ تالیف هیئت كبار العلماء من السعودية.

٢ - مجلة البحوث الاسلامية حكم الطلاق الثلاث بلفظ واحد ص ٤٨ تالیف هیئت كبار العلماء من السعودية.

ځکه چې په حدیث کې د دې خبرې بیان شوی دی چې رکانه بن عبد یزید درې طلاقه ورکړي وه خپلې بنځې ته په یوې کلمې سره اویغمبر صلی الله علیه وسلم ورته وویل چې دایو طلاق دی اود دې رکانه بن عبد یزید لپاره یې رجوع ثابته کړه.

جواب:

له دې حدیث نه جواب ورکړی شوی دی چې د دې حدیث راوي عبد الله بن عباس رضی الله عنهما دی او هغه د دې حدیث خلاف فتوی ورکړې ده په دې شان چې هغه وایي چې درې طلاقه چې جمعه کړی شي او په یوې کلمې سره ورکړی شي نوله دې نه درې طلاقه جوړېږي او بنځه ورباندې مغلظه کېږي.

او هغه خلك چې هغوی د حضرت عبد الله بن عباس رضی الله عنهما فتوی رانقل کړي ده هغوی اته (۸) کسان دي.

- ۱- سعید بن جبیر رضی الله عنه.
 - ۲- عطاء بن ابی رباح رضی الله عنه.
 - ۳- مجاهد رضی الله عنه.
 - ۴- عکرمه رضی الله عنه.
 - ۵- عمرو بن دینار رضی الله عنه.
 - ۶- مالک بن الحارث رضی الله عنه.
 - ۷- محمد بن ابن ایاس بن بکیر رضی الله عنه.
 - ۸- معاویه بن ابن عیاش الانصاری رضی الله عنه.
- په مجله البحوث الاسلامیه کې داسې راغلي دي:

وقد أجيب عن هذه الرواية فقال البيهقي: إن هذا الإسناد لا تقوم به الحجة مع ثمانية رووا عن ابن عباس رضي الله عنهما فتياه،

بمخلاف ذلك ومع رواية أولاد ركانة أن طلاق ركانة كان واحدة يعني البيهقي بأولئك الثمانية الذين رووا قتيلا ابن عباس، بمخلاف ذلك سعيد بن جبير وعطاء بن أبي رباح، ومجاهدا، وعكرمة، وعمرو بن دينار، ومالك ابن الحارث، ومحمد بن إياس ابن البكير ومعاوية بن أبي عياش الأنصاري. (١)

د حضرت عبداللہ بن عباس رضی اللہ عنہ دفتوی الفاظ:

عن مجاهد، قال: «كنت عند ابن عباس، فجاءه رجل، فقال: إنه طلق امرأته ثلاثاً، فسكت حتى ظننت أنه ردها إليه، ثم قال: ينطلق أحدكم فيركب الحموقة، ثم يقول: يا ابن عباس، وإن الله قال: {ومن يتق الله يجعل له مخرجاً} [الطلاق: ٦٥/٢]، وإنك لم تتق الله، فلم أجد لك مخرجاً، عصيت ربك، وبانت منك امرأتك». (٢)

درېم دليل:

لپاره د اثبات د مدعی د مذهب ثالث درېم دليل حديث د حضرت عبداللہ بن عباس رضی اللہ عنہ دی چې هغه حديث په الفقه الاسلامی وادلته کې په دې الفاظو سره ذکر دی.

حديث ابن عباس قال: «كان الطلاق على عهد رسول الله صلى الله عليه وسلم وأبي بكر وسنتين من خلافة عمر، طلاق الثلاث

١ - مجلة البحوث الإسلامية حكم الطلاق الثلاث بلفظ واحد ص ٤٨ ، ٤٩، تالیف هیئت کبار العلماء من السعودیة

٢ - الفقه الاسلامی وادلته القسم السادس الاحوال الشخصية الباب الثامن انحلال الزواج وآثاره البحث الثالث ج ٩ ص ٦٩٣٣ طبع نشر احسان طهران ایران

واحدة، فقال عمر بن الخطاب: إن الناس قد استعجلوا في أمر كانت لهم فيه أناة، فلو أمضيته عليه، فأمضاه عليهم».

رواه احمد ومسلم عن طاوس عن ابن عباس نيل الاوطار
٢٣٠/٦. (١)

او طريقه داستدلال داهل ددې مذهب ثالث په دې حديث باندې داده چې دوئ وايي چې له دې حديث نه معلومېږي چې اصل حکم داوه چې درې طلاقه جمعہ کړی شي په یوه کلمه کې نوله دې نه یو طلاق جوړېږي اود احکم منسوخ هم نه دی او عمل ورباندې روان وه په زمانه د حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه او په اولو دوه کالو د حکومت د حضرت عمر فاروق رضی الله عنه کې او بیا وروسته ورنه درې طلاقه جوړ کړی شو اودا درې طلاقه ورنه جوړول په طریقې د مصلحت او سیاست سره اود احکم شرعي نه وه او حکم شرعي داوه چې یو طلاق ورنه جوړېږي.

قال العلامة الدكتور وهبة الزحيلي: فهو واضح الدلالة على جعل الطلاق الثلاث بلفظ واحد طلقة واحدة، وعلى أنه لم ينسخ لاستمرار العمل به في عهد أبي بكر وسنتين من خلافة عمر، ولأن عمر أمضاه من باب المصلحة والسياسة الشرعية. (٢)

١- الفقه الاسلامي وادلته القسم السادس الاحوال الشخصية الباب الثامن انحلال الزواج وآثاره

البحث الثالث ج ٧ ص ٢٩٢ طبع مكتبة حقانيه پشاور

٢- الفقه الاسلامي وادلته القسم السادس الاحوال الشخصية الباب الثامن انحلال الزواج وآثاره

البحث الثالث ج ٧ ص ٢٩٢ طبع مكتبة حقانيه پشاور

جواب:

له دې وړاندې دلیل د مذهب ثالث نه جواب دادی چې له دې حدیث نه یو خاص صورت مراد دی چې هغه صورت دادی چې یو سړی درې ځل انت طالق ووايي او دده قصد د تاکید وي نوله دې نه یو طلاق جوړېږي البته چې کله داسې قصد وکړي د درې طلاقو د واقع کېدو نو بیا ورته درې طلاقه جوړېږي نو په زمانه د پیغمبر صلی الله علیه وسلم کې او په زمانه د حکومت د حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه کې او همدا رنگه په اول د خلافت د حضرت عمر فاروق رضی الله عنه کې خلك رښتیا و یوونکي وه او فریب په کې نه وه موجود نو چې دیو سړي به درې ځل انت طالق خپلې ښځې ته وویل او بیا به دې سړي وویل چې زما قصد په دې درې ځلو ویلو سره تاکید وه او زما قصد دانه وه چې درې طلاقه دې واقع شي نوله ده سره به دا خبره منل کېده او بیا وروسته په خلکو کې دروغ او فریب پیدا شو او یو سړي به انت طالق درې ځلې وویل او دده نیت به د درې طلاقو وقوع وه او دده به په خوله ویل چې زما قصد او اراده د تاکید وه نوله دې وجهې نه حضرت عمر فاروق رضی الله عنه به درې طلاقه واقع بلل په حق دهغه سړي کې چې هغه به انت طالق درې ځلې وویل: او ددې سړي دا خبره به نه منل کېده چې هغه به ویل چې زما مراد تاکید وه او زما مراد دانه وه چې درې طلاقه دې واقع شي. نوله دې حدیث د حضرت عبدالله بن عباس رضی الله عنه نه دانه را معلومېږي چې درې طلاقه په یوه کلمه باندې ورکړی شي نوله د پنه یو طلاق جوړېږي.

قال العلامة الدكتور وهبة الزحيلي: وأجيب عنه بأنه محمول على صورة تكرير لفظ الطلاق ثلاث مرات، بأن يقول: (أنت طالق، أنت طالق، أنت طالق) فإنه يلزمه واحدة إذا قصد التوكيد، وثلاث إذا قصد تكرير الإيقاع، فكان الناس على عهد رسول الله صلى الله عليه وسلم وأبي بكر على صدقهم وسلامتهم وقصدتهم في الغالب الفضيلة والاختيار، لم يظهر فيهم خب ولا خداع، وكانوا يصدقون في إرادة التوكيد، فلما رأى عمر في زمانه أموراً ظهرت، وأحوالاً تغيرت، وفشا إيقاع الثلاث جملة بلفظ لا يحتمل التأويل، ألزمهم الثلاث في صورة التكرير، إذ صار الغالب عليهم قصدتها، وقد أشار إليه بقوله: «إن الناس قد استعجلوا في أمر كانت لهم فيه أناة». (١)

د ابن تيميه او ابن القيم اعتراف او اقرار چې درې طلاقه واقع

كېدل چې په يوې کلمې سره ورکړي شي ډاکټرو صحابه ؤ مذهب دی

دامسئله چې کله یو سړی په یوې کلمې سره درې طلاقه ورکړي نوله دې نه درې طلاقه جوړېږي اودرې واړه واقع کېږي اګر چې اختلافي مسئله ده قديماً او حديثاً خو لېکن ډاکټرو صحابه کرامو مذهب دا وه چې یو سړی په یوې کلمې سره درې طلاقه ورکړي خپلې نسخې ته نودرې طلاقه ورنه جوړېږي اوددې خبرې اعتراف او اقرار علامه ابن تيميه اودهغه شاګرد علامه ابن القيم کړی دی نودوی

١- الفقه الاسلامی وادلته القسم السادس الاحوال الشخصية الباب الثامن انحلال الزواج وآثاره

دواړه اګر چې په دې مسئله کې دا خبره کوي چې درې طلاقه په یوې کلمې سره ورکړې شي نوله دې نه یو طلاق جوړېږي خو لېکن بیا هم دوی دواړو اقرار او اعتراف کړی دی چې ډاکثرو صحابه کرامو مذهب دادی چې په یوې کلمې سره درې طلاقه ورکړې شي نوله دې نه درې طلاقه جوړېږي اود دوی دواړو قولونه په مجله البحوث الاسلامیه کې رانقل کړی شوي دي په دې لاندې الفاظو سره.

وقال شيخ الإسلام في أثناء الكلام على بيان المذاهب في ذلك الثاني أنه طلاق محرم لازم وهو قول مالك، وأبي حنيفة، وأحمد في الرواية المتأخرة عنه، اختارها أكثر أصحابه وهذا قول منقول عن كثير من السلف من الصحابة والتابعين. (١)

نوپه دې وړاندې عبارت کې مرادله شیخ الاسلام نه علامه ابن تیمیه دی اودده په دې عبارت کې چې داویل شوي دي چې انه طلاق محرم لازم نوددې مراد دادی چې ډاکوم درې طلاق چې په یوې کلمې سره ورکړی شوي دي نودادري واره واقع کېږي اود ابنسخه حراموي په خپل مېړه باندې نو علامه ابن تیمیه وايي چې دا واقع کېدل د درې طلاقو چې کله ورکړی شي په کلمې واحدې سره دامذهب ډاکثرو صحابه کرامو اوتابعینو دی.

وقال ابن القيم: فاختلف الناس فيها أي وقوع الثلاث بكلمة واحدة على أربعة مذاهب: أحدها: أنه يقع وهذا قول الأئمة الأربعة وجمهور التابعين، وكثير من الصحابة. (١)

د علماء و اقوال

دامت لوی او اکابر علماء ددې خبرې قائل دي چې کله یوسړی په یوې کلمې سره درې طلاقه و اچوي نوله دې نه درې طلاقه جوړېږي اوداښخه مغلظه ګرځي اودا مذهب ډاکثرو او جمهورو صحابه کرامو او تابعینو دی او په دې مقام کې مونږ د بعضو علماء کرامو اقوال رانقل کوو.

د علامه ابن الهمام قول

علامه ابن الهمام ویلي دي چې کله یوسړی په یوې کلمې سره درې طلاقه ورکړي نو دادرې واړه واقع کېږي دامذهب د جمهورو صحابه کرامو او تابعینو اود هغه آیمه و دی چې له دوی نه بعد تیر شوي دي.

وقال ابن الهمام: وذهب جمهور الصحابة والتابعين ومن بعدهم من أئمة المسلمين إلى أنه يقع ثلاثا. (٢)

١ - مجلة البحوث الاسلامية حكم الطلاق الثلاث بلفظ واحد ص ٢١ تالیف هیئت کبار العلماء من السعودية

٢ - مجلة البحوث الاسلامية حكم الطلاق الثلاث بلفظ واحد ص ٢٠ تالیف هیئت کبار العلماء من السعودية

د سخنون بن سعید التنوخي مالکی رحمه الله قول:

علامه سخنون بن سعید التنوخي مالکی رحمه الله په مالیکه
 و په خپله زمانه کې امام د مالکیه و تیرشوی دی هغه وایي چې
 دامام مالک رحمه الله مذهب داوه چې کله یوسری په یوې کلمې
 سره درې طلاقه و اچوي نوله دپنه درې طلاقه جوړېږي اودا درې
 واره طلاقه واقع کېږي.

وقال سخنون بن سعید التنوخي: قلت: أرأيت إن طلقها ثلاثا
 وهي حامل في مجلس واحد أو مجالس شتى، أيلزمه ذلك أم لا؟ قال:
 قال مالک يلزمه ذلك. (١)

دامام قرطبي رحمه الله قول:

امام قرطبي رحمه الله وایي: چې سړی په یوې کلمې سره خپلې
 بنځې ته درې طلاقه ورکړي نوله دپنه درې طلاقه جوړېږي
 اودا بنځه ورباندې مغلظه ګرځي دامذهب د جمهور د سلفو دی.
 قَالَ الْقُرْطُبِيُّ: قَالَ عُلَمَاؤُنَا: وَاتَّفَقَ أَيْمَةُ الْفَتَوَى عَلَى لُزُومِ إِيقَاعِ
 الطَّلَاقِ الثَّلَاثِ فِي كَلِمَةٍ وَاحِدَةٍ، وَهُوَ قَوْلُ جُمْهُورِ السَّلَفِ. (٢)
 تمت بالخیر

تاریخ تالیف: ۲۰۱۵ عیسوي.

مقام تالیف: دارالعلوم ابوبکر صدیق رضی الله عنه پروژه
 تایمېني کابل افغانستان.

١ - مجله البحوث الاسلامیة حکم الطلاق الثلاث بلفظ واحد ص ٢٠ تالیف هیئة

کبار العلماء من السعودیة

٢ - تفسیر قرطبي ج ٢ ص ١٢٩.

د کتاب دمضامینو فهرست

- د طلاقو تقسیم ۱
- مذهب د فقهاؤ الاحناف په تقسیم د طلاقو کې: ۱
- احسن طلاق: ۲
- حسن طلاق: ۳
- بدعي طلاق: ۴
- مذهب د جمهورو په تقسیم د طلاقو کې: ۶
- بعضې صورتونه له بدعي طلاق نه خارجول: ۷
- په بعضو صورتونو کې اختلاف په سني توب او بدعي توب د طلاقو کې: ۸
- وجه لپاره د کېدلو د بعضو صورتونو د طلاق سني او بعضو بدعي: ۱۰
- په یوې کلمې سره د درې طلاقو واقع کېدل: ۱۳
- داول مذهب دلائل: ۱۵
- اول دلیل: ۱۵
- دوهم دلیل: ۱۷
- دریم دلیل: ۱۸
- څلورم دلیل: ۱۸
- پنځم دلیل: ۱۹
- شپږم دلیل: ۲۰
- اووم دلیل: ۲۱
- اتم دلیل: ۲۱
- نههم دلیل: ۲۲
- لسم دلیل: ۲۳
- یوولسم دلیل: ۲۳

- ٢٤ دولسم دلیل:
- ٢٥ دیارلسم دلیل:
- ٢٥ خوارلسم دلیل:
- ٢٦ پنځلسم دلیل:
- ٢٧ شپاړلسم دلیل:
- ٢٧ د دوهم مذهب دلائل:
- ٢٨ اول دلیل:
- ٣٠ دوهم دلیل:
- ٣١ دریم دلیل:
- ٣٣ اول دلیل:
- ٣٣ جواب:
- ٣٥ د عبادة بن الصامت رضی الله عنه حدیث:
- ٣٥ د ابوقتادة انصاری رضی الله عنه حدیث:
- ٣٦ د حضرت علی بن ابی طالب رضی الله عنه حدیث:
- ٣٦ دوهم دلیل:
- ٣٧ جواب:
- ٣٨ د حضرت عبدالله بن عباس رضی الله عنه دفتوی الفاظ:
- ٣٨ دریم دلیل:
- ٤٠ جواب:
- ٤٣ د علماؤ اقوال:
- ٤٣ د علامه ابن الهمام قول:
- ٤٤ د سحنون بن سعید التنوخي مالکی رحمه الله قول:
- ٤٤ دامام قرطبي رحمه الله قول:

تصنیفات

شیخ الحدیث حضرت مولانا مفتی محمد زاہد (عزیز خیل)

۱. التواضع	(عربی)	۳۹: تداوی اور علاج مسائل	(پشتو)
۲. مسائل میلانی	(فارسی)	۵۰: بیضاح العمام شرح مجلة الاحکام	(عربی)
۳. اجرت گرفتن بر ملاوت مجردہ	(فارسی)	۵۱: فتاویٰ دہلیہ مسائل	پشتو
۴. مجموعہ دلمونخ مسائل	(پشتو)	۵۲: مسائل نماز تراویح	فارسی
۵. مسائل نماز جمعہ	(فارسی)	۵۳: جنازے دلعائتہ مسائل	پشتو
۶. القول المحصن فی الانتفاع بالرهین	(فارسی)	۵۶: مسائل نماز جنازہ	فارسی
۷. القول المحصن فی الانتفاع بالرهین	(پشتو)	۵۵: دغشہ مسائل	پشتو
۸. دطلالو مسائل	(پشتو)	۵۶: مضاربت مسائل	فارسی
۹. مسائل غلاق	(فارسی)	۵۸: مسائل مضاربت	پشتو
۱۰. حدود مسائل	(پشتو)	۵۹: دقرض مسائل	فارسی
۱۱. مسائل سود	(فارسی)	۶۰: مسائل قرض	پشتو
۱۲. دغیفی مسائل	(پشتو)	۶۱: دروزی مفدمات او مکروہات	فارسی
۱۳. مسائل عقیقہ	(فارسی)	۶۲: مفدمات و مکروہات روزہ	پشتو
۱۴. دتہید مسائل	(پشتو)	۶۳: دغسل مسائل	پشتو
۱۵. مسائل شہید	(فارسی)	۶۴: دعی مسائل	پشتو
۱۶. دستجہ سورہ مسائل	(پشتو)	۶۵: حرکات مسائل	پشتو
۱۷. مسائل سجدہ سورہ	(فارسی)	۶۶: داورس مسائل	پشتو
۱۸. داحقرتو دلمونخ مسائل	(پشتو)	۶۷: دقرض مسائل	پشتو
۱۹. مسائل نماز عید	(فارسی)	۶۸: دمساقہ قطر مسائل	پشتو
۲۰. دنامت مسائل	(پشتو)	۶۹: دحاکم او ناچار خرید و فروخت مسائل	فارسی
۲۱. مسائل نامت	(فارسی)	۷۰: مسائل خرید و فروخت عاتر و نایار	فارسی
۲۲. دستجہ تالیف مسائل	(پشتو)	۷۱: دمساقہ غسل	فارسی
۲۳. مسائل مساقہ تالیف	(فارسی)	۷۲: مسائل عہ	فارسی
۲۴. دستجہ رجب مسائل	(پشتو)	۷۳: مسائل زکوٰۃ	فارسی
۲۵. مسائل عید	(فارسی)	۷۴: مسائل وروزہ	فارسی
۲۶. دستجہ عید مسائل	(پشتو)	۷۵: مسائل زکوٰۃ	فارسی
۲۷. دستجہ عید مسائل	(فارسی)	۷۶: مسائل عید عید	پشتو
۲۸. دستجہ عید مسائل	(پشتو)	۷۷: دستجہ عید مسائل	فارسی
۲۹. دستجہ عید مسائل	(فارسی)	۷۸: دستجہ عید مسائل	پشتو
۳۰. دستجہ عید مسائل	(پشتو)	۷۹: دستجہ عید مسائل	فارسی
۳۱. دستجہ عید مسائل	(فارسی)	۸۰: دستجہ عید مسائل	پشتو
۳۲. دستجہ عید مسائل	(پشتو)	۸۱: دستجہ عید مسائل	فارسی
۳۳. دستجہ عید مسائل	(فارسی)	۸۲: دستجہ عید مسائل	پشتو
۳۴. دستجہ عید مسائل	(پشتو)	۸۳: دستجہ عید مسائل	فارسی
۳۵. دستجہ عید مسائل	(فارسی)	۸۴: دستجہ عید مسائل	پشتو
۳۶. دستجہ عید مسائل	(پشتو)	۸۵: دستجہ عید مسائل	فارسی
۳۷. دستجہ عید مسائل	(فارسی)	۸۶: دستجہ عید مسائل	پشتو
۳۸. دستجہ عید مسائل	(پشتو)	۸۷: دستجہ عید مسائل	فارسی
۳۹. دستجہ عید مسائل	(فارسی)	۸۸: دستجہ عید مسائل	پشتو
۴۰. دستجہ عید مسائل	(پشتو)	۸۹: دستجہ عید مسائل	فارسی
۴۱. دستجہ عید مسائل	(فارسی)	۹۰: دستجہ عید مسائل	پشتو
۴۲. دستجہ عید مسائل	(پشتو)	۹۱: دستجہ عید مسائل	فارسی
۴۳. دستجہ عید مسائل	(فارسی)	۹۲: دستجہ عید مسائل	پشتو
۴۴. دستجہ عید مسائل	(پشتو)	۹۳: دستجہ عید مسائل	فارسی
۴۵. دستجہ عید مسائل	(فارسی)	۹۴: دستجہ عید مسائل	پشتو
۴۶. دستجہ عید مسائل	(پشتو)	۹۵: دستجہ عید مسائل	فارسی
۴۷. دستجہ عید مسائل	(فارسی)	۹۶: دستجہ عید مسائل	پشتو
۴۸. دستجہ عید مسائل	(پشتو)	۹۷: دستجہ عید مسائل	فارسی
۴۹. دستجہ عید مسائل	(فارسی)	۹۸: دستجہ عید مسائل	پشتو
۵۰. دستجہ عید مسائل	(پشتو)	۹۹: دستجہ عید مسائل	فارسی
	(فارسی)	۱۰۰: دستجہ عید مسائل	پشتو

Thank you for reading

Find more e-books and articles on Ketabton - your multilingual digital library.

www.ketabton.com

Ketabton - Pashto, Farsi, Arabic & English